

TUDOMÁNYOS KÖZLEMÉNYEK

SZTE Szegei Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar¹

SZTE Szegei Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Alkalmazott Pedagógiai Intézet

Szociálpedagógus-képző Tanszék²

SZTE Szegei Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Alkalmazott Pedagógiai Intézet

Óvodapedagógus-képző Tanszék³

A mozgáskorlátozott gyermekek integrált nevelésének, oktatásának reprezentációja a hazai pedagógiai folyóiratokban

VIDA IBOLYA¹ – GÁL ANIKÓ² – HÓDI ÁGNES³

vida1ibolya@gmail.com

ganiko@jgyvk.szte.hu

agihodi@jgyvk.szte.hu

ABSZTRAKT

Háttér és célok: Hazánkban az 1990-es évektől kezdődően egyre nagyobb szerepet kapott az integrált nevelés témaköre, amelynek irányelveit először a törvényekben és rendeletekben fogalmazták meg. Ezt követően az elmúlt évtizedek pedagógiai szakirodalmában kiemelt hangsúlyt kapott az integrált nevelés, oktatás fogyatékos tanulóira, osztálytársakra, pedagógusokra gyakorolt pozitív hatása (Laki, 2010). Az Oktatási Hivatal által közzétett statisztikai adatok alapján a 2013 és 2019 közötti időszakban jelentősen növekedett a sajátos nevelési igényű gyermekek száma a köznevelésben (Oktatási Hivatal, 2013-2019). A fentebb említett tényezők okán, továbbá annak figyelembevételével, hogy a sajátos nevelési igény kategórián belül kevesebb figyelmet kap a mozgáskorlátozott gyermekek integrációjának elmélete és gyakorlata a pedagógiai munkánkban, kutatásunkban a mozgáskorlátozott gyermekek integrált nevelésének, oktatásának reprezentációját vizsgáltuk a hazai pedagógiai folyóiratokban.

Módszer: Kutatásunkban öt hazai pedagógiai folyóiratot vizsgáltunk a dokumentumelemzés módszerével: Iskolakultúra, Magyar Pedagógia, Új Köznevelés, Educatio és Új Pedagógiai Szemle. Az elemzés során azokra a publikációkra fókuszáltunk, amelyek a sajátos nevelési igény, integráció, inklúzió, együttnevelés témakörökben íródtak, legyen az átfogó, vagy specifikus sajátos nevelési igény kategóriát tárgyaló értekezés.

Eredmények: Az 1997 és 2019 között vizsgált időszakban összesen 161 publikáció jelent meg a sajátos nevelési igény, integráció, inklúzió, együttnevelés témakörökben. Ez a szám az öt folyóirat egészét (10 336 publikáció) tekintve 1,56%-os reprezentáltságnak felel meg. A 161 publikációból 50 (31,06%) empirikus és 82 (50,93%) elméleti kutatást, továbbá 21 (13,04%) interjút és 8 (4,97%) egyéb írást közöltek a folyóiratok hasábjain. 90 publikáció (az összes publikáció 55,90%-a) általánosságban vizsgálta a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésének, oktatásának kérdéskörét. Eredményeink szerint a mozgáskorlátozott gyermekek oktatásával, nevelésével kapcsolatban 8 publikáció íródott, ebből csupán 3 tanulmány foglalkozott ezen gyermekek integrált nevelésével. Így a mozgáskorlátozott gyermekek reprezentációja a vizsgált folyóiratok egészét tekintve 0,08%-ra, a sajátos nevelési igénnyel kapcsolatos publikációkat tekintve 4,97%-ra tehető. A folyóiratok sajátos nevelési igénnyel kapcsolatos empirikus kutatásaiban leggyakrabban (38,16%) a felnőtt populációt vizsgálták. A mozgáskorlátozott gyermekekre vonatkozó empirikus vizsgálatok mintáját a hároméves óvodások, a 8. osztályos tanulók és a 10-18 éves felső tagozatos tanulók képezték. Az empirikus vizsgálatokban a kutatási módszerek közül leggyakrabban a kikérdezést, azon belül is a kérdőívet és az interjút alkalmazták vizsgálati eszközként. A mozgáskorlátozott gyermekek képességeinek mérésére írásbeli szövegalkotási feladatot, megfigyelést, rajzsort, interjút és kérdőívet használtak.

Következtetések: A hazai pedagógiai folyóiratok vizsgálata során kapott eredményeink rávilágítanak arra, hogy a többségi pedagógusokat célzó szakfolyóiratokban kevés hangsúlyt kapott a vizsgált téma. A mozgáskorlátozott gyermekek gyakorlatban is megvalósuló hatékony nevelési, oktatási integrációjához, és ezáltal az optimális társadalmi befogadásukhoz feltehetően jelentősen hozzá tudna járulni a mozgáskorlátozott gyermekek integrációját vizsgáló kutatási eredmények pedagógiai folyóiratokban történő közzélése.

Kulcsszavak: integráció, mozgáskorlátozott gyermekek, pedagógiai folyóiratok

HÁTTÉR ÉS CÉLOK

A pedagógiai és gyógypedagógiai szakirodalomban a mozgáskorlátozottság fogalmának számos megközelítésével találkozhatunk (Benczúrné, 2000; Fótiné Hoffmann, 2005). A meghatározások eltérőek, mégis alapvető ismervük, hogy a jelenség pontos, részletes leírására törekednek. Benczúrné (2000) munkájában a mozgáskorlátozott személy fogalmának értelmezésekor egy általánosan elfogadott meghatározást nyújt: „azokat a személyeket tekintjük mozgáskorlátozottnak, akiknél a tartó- és/vagy a mozgatószervrendszer veleszületett vagy szerzett sérülése, károsodása és/vagy funkciózavar következtében a mozgásos tapasztalatszerzés, a szocializáció jelentős és maradandó akadályozottsága áll fenn.” (Benczúrné, 2000, p. 538.).

Bár a mozgáskorlátozott egyén kifejezés mellett más meghatározások is jelentkeznek ezen csoport jellemzésére a pedagógiai munkákban (mozgássérült, mozgásfogatékos, mozgásában akadályozott, testi fogyatékos személy), mégis kutatásunkban a mozgáskorlátozott gyermek meghatározást fogjuk használni a gyógypedagógiai munkákban alkalmazott terminológia figyelembevételével.

A köznevelésben részt vevő mozgáskorlátozott gyermekek korábbi és aktuális számáról az Oktatási Hivatal statisztikai adatai szolgálnak éves bontásban információval. Az Oktatási Hivatal által nyilvánosan is hozzáférhető adatok alapján ezen gyermekek száma 2013 és 2019 között 2300 és 2600 fő között mozgott (Oktatási Hivatal, 2013-2019).

A mozgáskorlátozott gyermekeket érintő nevelés és oktatás alapvető szempontjait – legyen az szegregált vagy integrált forma – elsősorban a jogszabályokban kell keresnünk. Bár az 1990-es évek törvényeiben is olvashattunk a mozgáskorlátozott gyermekek nevelésével, oktatásával kapcsolatos szempontokról, tanulmányunkban a *2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről* (továbbiakban: köznevelési törvény) és a 2020. évi, az Oktatási Hivatal által közzétett, *A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei* (továbbiakban: Irányelv) dokumentumokat emelnénk ki, hiszen ezek azok a jogszabályok, rendeletértékű hatállyal bíró források, amelyek jelenleg is érvényesek, aktuálisan alkalmazandók.

A törvények és rendeletek hatálybalépését követően az integrált nevelés-oktatás témaköre fokozatosan a tudományos vizsgálatok középpontjába került. Először a törvények és rendeletek szintjén biztosított integráció vizsgálata jelent meg az elmúlt évtizedek tudományos kutatásaiban, amit az integráció gyakorlati megvalósulásának vizsgálatai követtek. Ezen munkákban gyakran megjelenik az a vélekedés (Adonyiné, 2006; Laki, 2010), hogy az integrált, inkluzív nevelés pozitív hatást gyakorolhat a sajátos nevelési igényű gyermekek, ezen belül a mozgáskorlátozott tanulók oktatására, nevelésére, személyiségfejlődésére.

A fentebb említett érvek okán jelen kutatás célja a mozgáskorlátozott gyermekeket érintő integrált nevelés, oktatás témájának, előfordulásának, gyakoriságának feltárása a vizsgált folyóiratokban. Az Iskolakultúra, az Új Köznevelés, a Magyar Pedagógia, az Educatio és az Új Pedagógiai Szemle című folyóiratok 1997 és 2019 között megjelent lapszámainak vizsgálata által elsősorban arra kerestük a választ, hogy milyen gyakorisággal jelentek meg publikációk a mozgáskorlátozott gyermekek integrált oktatásával, nevelésével kapcsolatban. A mozgáskorlátozott gyermekekre vonatkozó elemzést a vizsgált pedagógiai folyóiratok összes publikációjához mérten, ezen belül a sajátos nevelési igény kategóriáival való összehasonlítás révén

tudtuk elvégezni, így a kutatásban hangsúlyos szerepet kap általánosságban a sajátos nevelési igény témaköre is. A kutatás hipotézisei a következők:

1. A mozgáskorlátozott gyermekek integrált nevelését, oktatását tárgyaló publikációk csekély számban jelennek meg a vizsgált pedagógiai folyóiratokban, mind a folyóiratok egészének, mind a sajátos nevelési igény témakörében íródott publikációk tekintetében.

2. A mozgáskorlátozott gyermekekkel foglalkozó kutatásokban vizsgált minták nem fedik le a köznevelés összes szintjét.

Célunk, hogy jelen kutatás hozzájáruljon a mozgáskorlátozott gyermekeket érintő integrált nevelés, oktatás témájának feltárásához, a vizsgált pedagógiai folyóiratokban való előfordulás és gyakoriság tükrében. Ezen gyermekek reprezentációjának vizsgálata által felszínre kerülhetnek azok a hiányosságok, amelyek a vizsgált pedagógiai folyóiratokban jelentkeznek, s így a gyakorlatban nem tudják támogatni a mozgáskorlátozott gyermekek integrált nevelését és oktatását, tágabb értelemben a mozgáskorlátozott gyermekek társadalmi befogadását.

A mozgáskorlátozottság fogalma

A 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről a következőképpen definiálja a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók csoportját: „sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.” (4. §. 25. pont, Magyar Közlöny, p. 39625.). A további értekezést megelőzően kulcsfontosságú áttekinteni a sajátos nevelési igény kategóriájába sorolt mozgáskorlátozottság fogalmát, továbbá az ehhez kapcsolódó mozgássérült, mozgásfogyatékos, mozgásában akadályozott, mozgásszervi sérülés kifejezések értelmezését. Ezt követően a mozgáskorlátozottság néhány alapvető jellemzőjét (kórformák és diagnózisok, lehetséges pedagógiai következmények) vesszük röviden górcső alá a mozgáskorlátozott gyermekek populációjának átfogóbb megismerése érdekében.

Fótiné (2005) munkájában arra világít rá, hogy nehéz egy olyan egységes meghatározás megalkotása, amely minden szempontot magába foglal. Ennek elsődleges oka az, hogy a mozgáskorlátozott gyermekek populációja egy széles skálán mozog a kórformák, diagnózisok tekintetében. A szerző megemlíti, hogy a fogalom – amely e populáció leírására szolgál – folyamatosan változik a szakemberek vitáinak hatására. A ’mozgáskorlátozott’ kifejezésen kívül használatban vannak még a ’mozgássérült’, a ’mozgásfogyatékos’, a ’mozgásában akadályozott’, a ’testi fogyatékos’ kifejezések is, amelyek ugyanazon népesség leírására szolgálnak (Fótiné, 2005).

Az Oktatási Hivatal által kiadott *Irányelvek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához* című dokumentum részletesen tárgyalja a mozgáskorlátozottság fogalmának értelmezését. A dokumentum kiemeli, hogy az Egészségügyi Világszervezet (WHO) a fogyatékos fogalmának értelmezésében bekövetkező változások és az FNO (A funkcióképesség, fogyatékos és egészség nemzetközi osztályozása¹) használata óta a mozgáskorlátozottság fogalmának értelmezése jelentősen funkcionális szemléletű lett (Oktatási Hivatal, 2020). Továbbá, a pedagógiai

¹ Bővebben itt olvasható magyar nyelven: WHO (2003): A funkcióképesség, a fogyatékos és az egészség nemzetközi osztályozása (FNO). URL: http://nrszh.hu/html/szakmai_oldalak/iranyelvek/FNO.pdf

megfogalmazások kapcsolatban állnak azokkal a folyamatokkal, amelyek a társadalmi részvétel korlátozottságának megszüntetésére irányulnak. Így célként jelentkezik a hátrányok kompenzálása, a tevékenység akadályozottságának csökkentése, megszüntetése, a funkcióképesség kialakítása, továbbá az egyéni sérüléshez és akadályozottsághoz mértén megvalósuló támogatás (Oktatási Hivatal, 2020). Az Oktatási Hivatal által 2020-ban közzétett, sajátos nevelési igényű gyermekek iskolai nevelésének, oktatásának irányelveire vonatkozó, rendeletértékű hatállyal bíró dokumentum a Benczúrné (2000) által publikált, a mozgáskorlátozott egyénnel kapcsolatos megfogalmazáshoz hasonló definíciót ad közre: „azokat a személyeket tartjuk mozgáskorlátozottoknak, akiknél a mozgásszervrendszer (tartó-: csont-, ízületrendszer és/vagy mozgató-: izom-, idegrendszer) veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara következtében olyan jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, amelynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés, és a szocializáció csak nehezített körülmények között lehetséges” (Oktatási Hivatal, 2020, p. 79.). Kovács (é.n.) felhívja arra a figyelmet, hogy míg a mozgáskorlátozottság egy maradandó állapot, amelyet nem lehet megszüntetni, addig a mozgásszervi megbetegedés (például végtag-törés) egy átmeneti állapot, amely nem tartozik a mozgáskorlátozottság körébe. A szerző kiemeli, hogy az enyhe strukturális elváltozás (például gerincferdülés) sem tartozik a mozgáskorlátozottság fogalmához, hiszen az elváltozás nem befolyásolja, akadályozza tartósan az egyéni tevékenységek elvégzésében (Kovács, é.n.).

Bodrogai, Soltész, Pápay és Vaskóné (2012) munkájában megemlíti, hogy a mozgáskorlátozottság csoportosítása többféle szempont alapján lehetséges. A mozgáskorlátozottság eredete szerint lehet veleszületett és szerzett, az idegrendszeri sérülés helye szerint lehet centrális és perifériás eredetű mozgáskorlátozottság, a mozgássérülés helye szerint lehetséges plégia és paresis (Bodrogai és mtsai, 2012). A kiterjedés szerint lehet monoplégia vagy monoparesis, hemiplégia vagy hemiparesis, paraplégia vagy paraparesis, tetraplégia vagy tetraparesis (Bodrogai és mtsai, 2012).

A mozgáskorlátozottság egy lehetséges felosztását adja közre az Oktatási Hivatal által 2020-ban kiadott *Irányelvek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához* című dokumentum. Benne a gyógypedagógiai teendők irányultsága alapján öt, viszonylag homogén kategóriát különítenek el, amelyek a következők: végtag-redukciós fejlődési rendellenességek vagy szerzett végtaghiányok; petyhüdt bénulást okozó kórformák; korai agykárosodás következtében kialakult mozgásrendellenességek; ortopédiai és egyéb kórformák, továbbá súlyos, halmozott sérülés (Oktatási Hivatal, 2020).

Ágoston, Kiss és Zsbánné (2007) a mozgáskorlátozottság lehetséges pedagógiai következményeinek ismertetése során kiemeli, hogy a pedagógiai problémák nem egyenértékűek az értelmi képességek akadályozottságával. Ép intellektus mellett is, diagnózistól függetlenül is jelentkezhetnek egyes tanulási nehézségek. A tanulási nehézségek leginkább a központi idegrendszeri sérült gyermekek esetén jelentkeznek a leggyakrabban. A szerzők a pedagógiai problémák közül a megismerő tevékenység zavaraira (testtudat kialakulatlansága, téri tájékozódás zavara, lateralizáció kialakulatlansága, vizuális és akusztikus észlelés zavara, szem-kéz koordináció zavara, grafomotoros érettség/éretlenség, mentális képességek zavara), a beszéd akadályozottságára és a viselkedést befolyásoló tényezőkre hívják fel az olvasó figyelmét (Ágoston és mtsai, 2007). Dombainé Esztergomi (2006) a mozgáskorlátozott gyermekek kognitív képességeivel kapcsolatban megemlíti, hogy mivel eltérő a sérülés helye, ideje és kiterjedtsége, így

ezeket a gyermekeket nagyon nehéz egységesen jellemezni. További közös jellemzőként jelentkezik, hogy a mozgáskorlátozottság hatást gyakorol az intelligencia fejlődésére, hiszen az aktív tapasztalatszerzés akadályozott lehet (Dombainé Esztergomi, 2006).

A sajátos nevelési igényű és ezen belül a mozgáskorlátozott gyermekek nevelését, oktatását érintő jogszabályok

Hazánkban a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésének, oktatásának törvényi megalapozottságáról a mindenkori köznevelési törvény rendelkezik. A sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók nevelésének, oktatásának egyes aspektusairól már az *1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról* című dokumentumban olvashattunk, amelyben még a sajátos nevelési igényű gyermekkel kapcsolatban egy korábbi meghatározást, a fogyatékos gyermek kifejezést alkalmazták. Ezeknek a gyermekeknek azt a jogukat, hogy az állapotuknak megfelelő nevelésben, oktatásban részesüljenek, a törvény 30. §-a fogalmazta meg. E törvényben fontos feltételként jelenik meg, hogy a fogyatékos tanuló akkor írható be egy nevelési-oktatási intézménybe – legyen az a fogyatékoság típusának megfelelő vagy az együttnevelést vállaló nevelési-oktatási intézmény –, ha az rendelkezik a sajátos nevelés és oktatás személyi és tárgyi feltételeivel (30. §. 3. pont). A tartalmi szabályozás szempontjából releváns dokumentumok között szerepel a *23/1997. (VI. 4.) MKM rendelet a Fogyatékos gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Fogyatékos tanulók iskolai oktatása tantervi irányelve kiadásáról*, továbbá a *2003. évi LXI. törvény a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény módosításáról*, amelyben a fogyatékos, fogyatékoság fogalmak helyébe a sajátos nevelési igény meghatározás került. A törvényi áttekintés során nem feledkezhettünk meg a *2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről*, illetve a *32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról*, továbbá a *2020. évi sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését, oktatását érintő irányelvekről* sem, amelyek szintén rendelkeztek a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatásának céljairól, alapelveiről és feladatairól.

Az imént említett jogszabályok, rendeletértékű hatállyal bíró dokumentumok magukban foglalták a sajátos nevelési igényű gyermekek – beleértve a mozgáskorlátozott gyermekek – nevelésének, oktatásának elveit, és rávilágítottak a sajátos nevelési igényű gyermekek sajátosságaihoz igazodó nevelés, oktatás fontosságára.

A sajátos nevelési igényű gyermekek és azon belül a mozgáskorlátozott gyermekek integrációja, inklúziója a hazai szakirodalomban

Az elmúlt években, évtizedekben a pedagógiai és a gyógypedagógiai szakirodalom jelentős mértékben bővült az integráció, együttnevelés, inklúzió kérdéskörét vizsgáló tudományos munkákkal. Az olvasó integrációval, együttneveléssel, inklúzióval kapcsolatos biztos fogalmi tudására támaszkodva a teljesség igénye nélkül szeretnénk egy-egy munkát kiemelni a témában, amelyek a 2000-es évet követően jelentek meg. A kitekintés során a mozgáskorlátozott gyermekek integrált nevelésére is kiterünk, annak érdekében, hogy betekintést nyerjünk a mozgáskorlátozott gyermekek integrált nevelésének aktuális helyzetébe.

Mező, Mező, Kelemen és Szilágyi (2015) az integráció fogalmával kapcsolatban kiemeli, hogy az integráció kifejezés nem a legmegfelelőbb a pedagógiai folyamatok jelölésére, hiszen maga a szó a különálló egységek egy nagyobb egészbe, egységbe való beillesztését, beolvadását jelenti.

Mindezek ellenére az együttnevelés fogalma gyakran összeolvad az integráció meghatározásával (Mező és mtsai, 2015). Az integráció tágabb értelemben véve a 2011. évi köznevelési törvényben megjelölt, kiemelt figyelmet igénylő gyermekekről és tanulókról szól, szűkebb értelemben véve, gyógypedagógiai szempontból pedig a sajátos nevelési igényű gyermekek együttnevelését jelenti (Mező és mtsai, 2015).

Mező és munkatársai (2015) az integráció három típusát és kettő speciális típusát említik meg, nevezetesen a fizikai, lokális integrációt, a szociális integrációt, a funkcionális integrációt (részleges integráció és teljes integráció), továbbá a spontán integrációt és a fordított integrációt (Mező és mtsai, 2015).

Az inklúzió fogalmának megragadása könnyebbé válhat az integráció fogalmával való összehasonlítás által. Míg az integráció esetén a sajátos nevelési igényű gyermek felvételt nyer a többségi iskolába, de egyéni megsegítést és felzárkóztatást nem kap, addig az inklúzió esetén a sajátos nevelési igényű gyermek az egyéni differenciálás és az egyéni kibontakozást segítő pedagógiai eszközök által vesz részt a nevelés-oktatásban (Tóth-Szerecz, 2015).

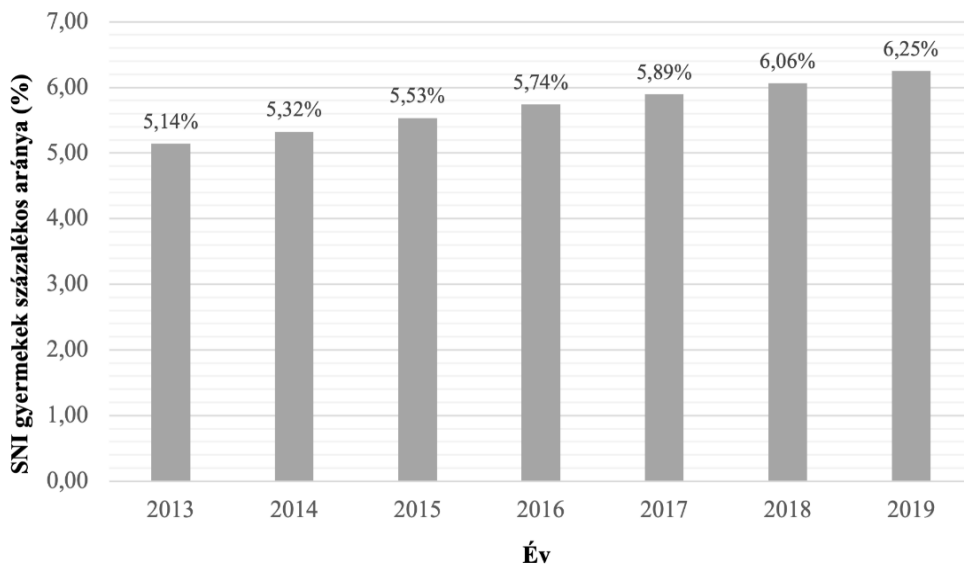
Jelentős munka még a témában az *Akadály nélkül* sorozat, amely sérülésspecifikusan ragadja meg az inklúzió legfontosabb alapvetéseit, ezen belül a mozgáskorlátozott gyermekek nevelésének, oktatásának főbb ismérveit is. A sorozat egészen a sajátos nevelési igényű gyermeket érintő dokumentációkon, a sérülés meghatározásán át az integráció megvalósításáig vezeti az olvasót a pontos megértéshez (Ágoston és mtsai, 2007; Kiss, Kollár & Ursu, 2007). Laki (2010) röviden összegzi az integráció előnyeiről és hátrányairól szóló tudományos vélekedéseket. Az általa említett szakcikkben a fogyatékos gyermekek, tanulók szempontjából az integráció előnyei között szerepel a családban maradás lehetősége, az osztály hűzóereje, a szakemberek együttműködése és a módszerek gyarapodása. A szerző az integráció hátrányai közt említi a pedagógusokra háruló többletmunkát, továbbá a személyi és infrastrukturális feltételek hiányát (Laki, 2010).

Vidonyiné (2010) egy külön fejezetben tárgyalja a mozgáskorlátozott gyermekek integrált neveléséhez szükséges alapvető ismereteket, ideértve ezen gyermekek pedagógiai jellemzőit, a speciális módszerek, eljárások, terápiák típusait. A 21. század eleji, a mozgáskorlátozott gyermekek integrációjával kapcsolatos vélekedésre Benczúrné (2000) hívja fel a figyelmet. A szerző rámutat arra, hogy a többségi iskolák és pedagógusaik nincsenek felkészülve ezen gyermekek különleges gondozására, illetve felmérések bizonyítják, hogy elsősorban enyhébben mozgáskorlátozott tanulók együttnevelése valósul meg (Benczúrné, 2000). Egy későbbi, 2006-ban megjelent publikációban Kovácsné és Novák (2006) megjegyzi, hogy bár a mozgáskorlátozott gyermekek integrációjának törvényi alapjai adóttak, a többségi iskolák nem állnak készen ezen gyermekek fogadására, így nehezítve a társadalmi befogadásukat. A szerzők kiemelik, hogy az akadálymentesítésre tett ígérek sem valósultak meg időben (Kovácsné & Novák, 2006).

A fenti tudományos munkák is arra világítanak rá, hogy napjainkban a sajátos nevelési igény témakörének egyik kulcskérdésévé az vált, hogy az iskolai integráció hogyan járul hozzá a sajátos nevelési igényű gyermekek társadalmi beilleszkedéséhez. Az integrációt támogató eszközrendszer, programok kidolgozása, a szükséges szakmai támogatási rendszerek kiépítése, az intézményi innovációk, az intézményekben dolgozó pedagógusok, gyógypedagógusok szakmai támogatásának biztosítása, az egyéni igényekhez igazodó módszerek, terápiák biztosítása stb. jelentős minőségi javulást eredményezhet a sajátos nevelési igényű gyermekek együttnevelésének optimális biztosításához.

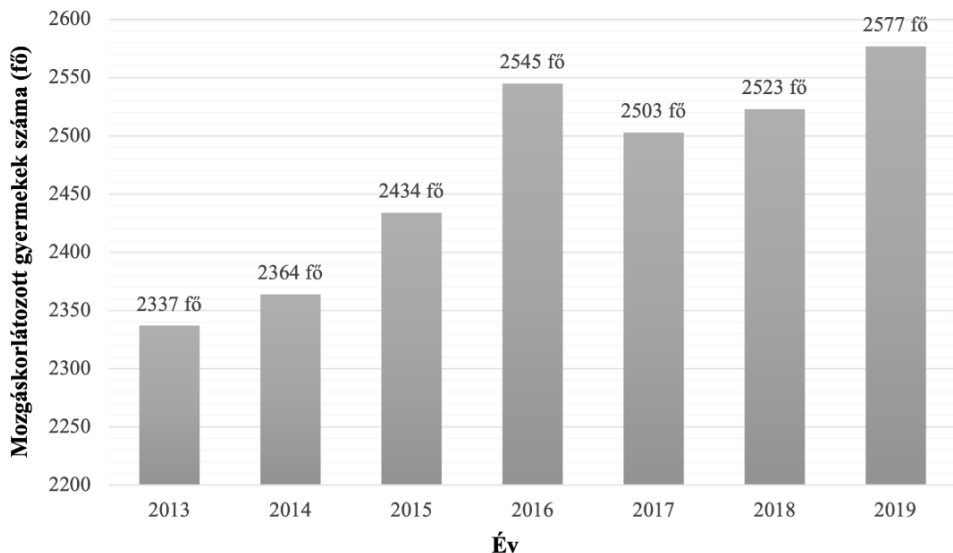
Az Oktatási Hivatal statisztikai adatai a sajátos nevelési igényű, és azon belül a mozgáskorlátozott gyermekekkel kapcsolatban

Az Oktatási Hivatal által a sajátos nevelési igényű gyermekek számáról közölt, nyilvánosan 2013-tól hozzáférhető statisztikai adatok szerint míg 2013-ban 81 270 fő, addig 2019-ben 91 331 fő vett részt a köznevelésben (Oktatási Hivatal, 2013-2019). A köznevelésben részt vevő gyermekek számát összevetve a sajátos nevelési igényű gyermekek számával, megkapjuk éves bontásban a sajátos nevelési igényű gyermekek százalékos reprezentációját (1. ábra). Míg 2013-ban 5,14%-ban, addig 2019-ben 6,25%-ban jelennek meg a sajátos nevelési igényű gyermekek a köznevelésben.

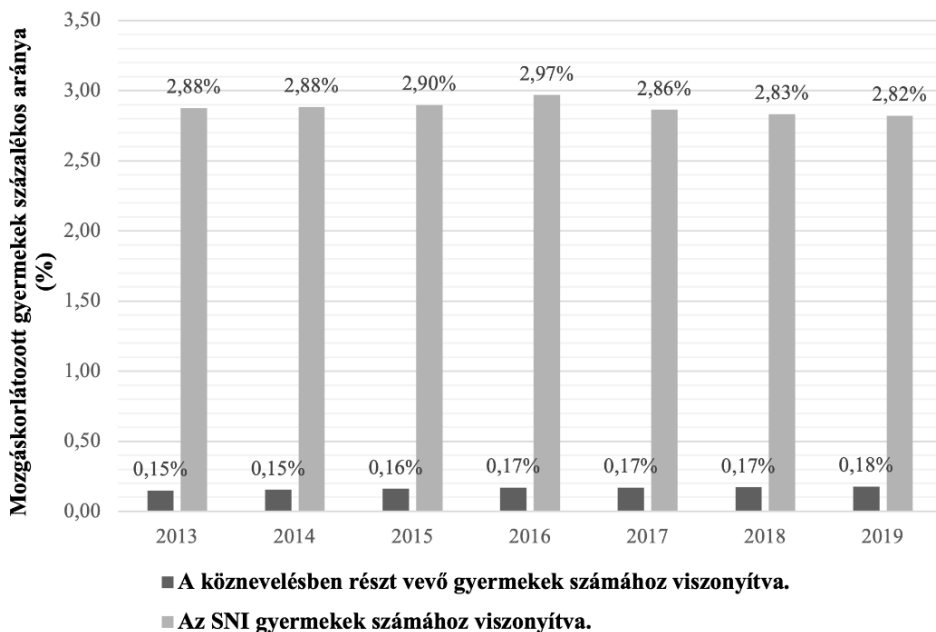
1. ábra. A sajátos nevelési igényű gyermekek százalékos aránya (%) a köznevelésben részt vevő gyermekek összlétszámához viszonyítva.

Az Oktatási Hivatal sérülésspecifikusan rendszerezi a gyermekek számával kapcsolatos statisztikai adatokat, amelyekből a mozgáskorlátozott gyermekekre vonatkozó számadatakra fogunk kitérni. Az 2. ábra alapján megállapítjuk, hogy a mozgáskorlátozott gyermekek száma a köznevelésben 2013 és 2016 között folyamatosan emelkedett. Ezen gyermekek száma 2017-ben kevesebb volt (2503 fő) az előző évi adatokhoz képest. A 2019-es adatok alapján 2577 fő mozgáskorlátozott gyermek vett részt a köznevelésben (Oktatási Hivatal, 2013-2019).

2. ábra. Mozgáskorlátozott gyermekek száma a köznevelésben 2013 és 2019 között.

A 3. ábra a mozgáskorlátozott tanulók százalékos reprezentációját mutatja a sajátos nevelési igényű tanulók összlétszámához viszonyítva. 2013-ban 2,88%-ban, 2014-ben 2,88%-ban, 2015-ben 2,90%-ban, 2016-ban 2,97%-ban, 2017-ben 2,86%-ban, 2018-ban 2,83%-ban, 2019-ben 2,82%-ban vettek részt mozgáskorlátozott gyermekek a köznevelésben a sajátos nevelési igényű gyermekek összlétszámához viszonyítva.

3. ábra. A mozgáskorlátozott gyermekek %-os reprezentációja a köznevelésben részt vevő és a sajátos nevelési igényű gyermekek összlétszámához viszonyítva.

A 2013-as és 2019-es statisztikai adatokat (1. ábra) összehasonlítva azt látjuk, hogy a sajátos nevelési igény kategóriába tartozó gyermekek száma a köznevelésben részt vevő gyermekek számához viszonyítva 1,11%-kal növekedett. A 3. ábra alapján az látható, hogy a mozgáskorlátozott gyermekek száma a köznevelésben részt vevő gyermekek számához viszonyítva 0,03%-kal emelkedett a 2013-as és 2019-es adatok tekintetében. A mozgáskorlátozott gyermekek száma a sajátos nevelési igény kategóriába tartozó gyermekek számához viszonyítva pedig 0,06%-kal csökkent ugyanezen két év viszonylatában. Ezt elsősorban az indokolja, hogy az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók kategóriájába tartozó gyermekek száma emelkedett a legnagyobb arányban a sajátos nevelési igény kategóriáin belül (Oktatási Hivatal, 2013-2019).

Az Oktatási Hivatal által közzétett statisztikai adatok, a pedagógiai és gyógypedagógiai szakirodalomban az integráció gyermekekre, pedagógusokra, szülőkre gyakorolt pozitív hatása és a mozgáskorlátozott gyermekek számának köznevelésben jelentkező mérsékelt növekedése indokolja a mozgáskorlátozott gyermekek oktatásának, nevelésének behatóbb vizsgálatát abból a célból, hogy felismerhetővé váljanak az esetleges elmaradások, hiányosságok, továbbá felszínre kerülhessenek azok az előremutató kezdeményezések, amelyek tanulmányozása, alkalmazása pozitív hatást gyakorolhat a mozgáskorlátozott gyermekek oktatására, nevelésére.

MÓDSZER

Kutatásunk során öt hazai pedagógiai folyóiratot vizsgáltunk a dokumentumelemzés módszerével: (1) Iskolakultúra, (2) Új Köznevelés, (3) Magyar Pedagógia, (4) Educatio és (5) Új Pedagógiai Szemle.

A folyóiratok kiválasztásának szempontjai a következők voltak:

1. A folyóiratok profiljukat tekintve foglalkozzanak a sajátos nevelési igény, integráció témakörökkel.
2. Olyan folyóiratok kerüljenek feldolgozásra, amelyek nem specifikusan a gyógypedagógia tárgykörével foglalkoznak, mivel a pedagógiai színtéren/köznevelésben történő integráció vizsgálata volt a fókuszban.
3. A választott folyóiratok a téma szempontjából megbízható és érvényes eredményekkel, kutatásokkal szolgálják a pedagógia tudományának fejlődését, reformját.
4. A pedagógiai témájú írások változatos műfajait sorakoztassák fel.
5. A folyóiratokban megjelent publikációk változatos mérőeszközöket, vizsgálati eljárásokat és módszereket alkalmazzanak a vizsgálatok elvégzésekor.

A munka során a dokumentumelemzés módszerével vizsgáltuk meg a lapszámokat. Az elemzett időszak kezdőpontjának az 1997-es esztendőt választottuk a korábban említett 23/1997. (VI. 4.) MKM rendelet okán. A folyóiratok vizsgálata a 2019-ig terjedő időszakot foglalta magába.

A kutatási céllal összhangban a folyóiratok feldolgozása során figyelmünk először azokra a publikációkra összpontosult, amelyek a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését és oktatását tárgyalták, legyen az specifikus, egy adott fogyatékosra, vagy átfogó, a sajátos nevelési igényű gyermekek egészét érintő értekezés. Továbbá vizsgáltuk azokat a tanulmányokat, amelyek az együttnevelés, integráció, inklúzió témakörében íródtak. A vizsgált évfolyamok és lapszámok tekintetében rögzítettük a folyóiratok adatait, és digitális adatbázist használtunk a statisztikai

elemzésekhez. A keresés a publikációk címeiben található kulcsszavak mentén történt. A kulcsszavak között szerepelt az 'integráció', 'inklúzió', 'együttnevelés', 'sajátos nevelési igény', továbbá az egyes fogyatékosági csoportok elnevezései. Amennyiben a cím nem tartalmazta a kulcsszavak egyikét sem, de utalást találtunk a címben az integráció, sajátos nevelési igény vonatkozásában (például egy, az interjúból kiemelt idézetet), abban az esetben a publikáció szövegének áttekintését végeztük el és így döntöttük el, hogy releváns-e a publikáció a témában. Miután elvégeztük az ezekben a témákban íródott publikációk felkutatását, e tágabb egységhez viszonyítottuk a mozgáskorlátozott gyermekek nevelését, oktatását tárgyaló írásokat. A folyóiratok elemzéséhez szempontokat határoztunk meg. A szempontok meghatározásánál arra törekedtünk, hogy minél pontosabb, részletesebb leíró kimutatást kapjunk az alkalmazásuk által. A folyóiratok elemzését a következő szempontok alapján végeztük el:

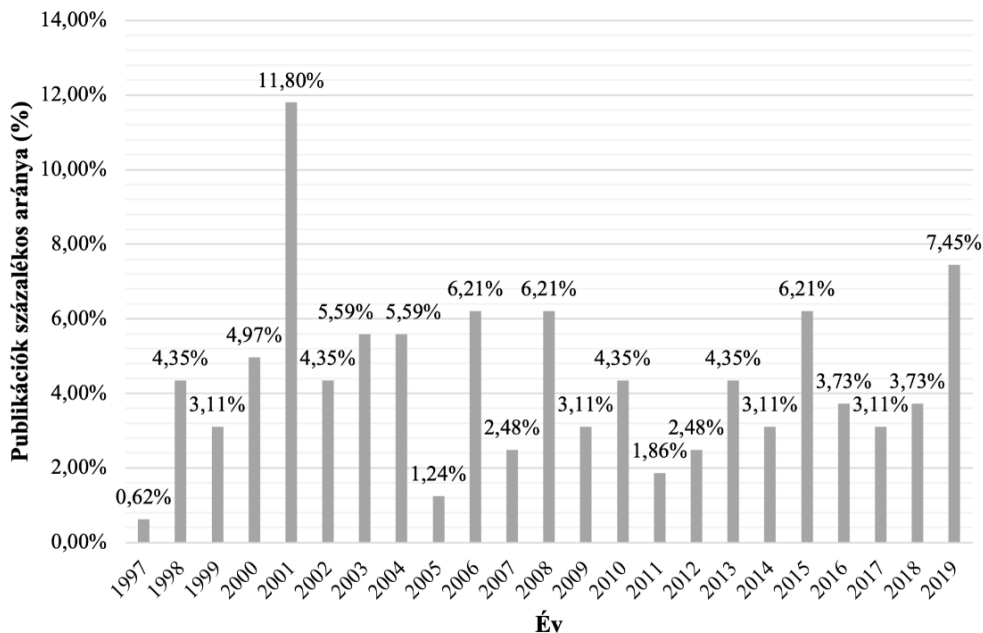
1. Publikációk példányszáma, százalékos aránya éves bontásban.
2. Elméleti és empirikus kutatások aránya a folyóiratokban.
3. Az egyes sajátos nevelési igény kategóriák esetén megjelenő tematikák.
4. A mozgáskorlátozott tanulók helyzetét tárgyaló publikációk darabszáma és aránya a többi sajátos nevelési igény kategória tükrében.
5. Egyes sajátos nevelési igény kategóriák, tematikák darabszáma és aránya a folyóiratokban.
6. Az empirikus kutatásokban megjelenő, különböző osztályfokú, életkori sajátosságú vizsgálati személyek említésének gyakorisága.
7. Az empirikus kutatásokban alkalmazott módszerek, eljárások, mérőeszközök alkalmazásának gyakorisága.

EREDMÉNYEK

A következőkben az imént felvázolt hét elemzési szempont alapján kapott eredményeinket ismertetjük. Elsőként az egyes években megjelent publikációk számát és százalékos arányát mutatjuk be. Ezt követően a 2. és 3., illetve a 4. és 5. szempontokat egy-egy közös alponthoz tárgyaljuk, majd az empirikus kutatások különböző osztályfokú, életkori sajátosságú vizsgálati mintáinak arányára térünk ki. Legvégül azokról a vizsgálati módszerekről, mérőeszközökről, eljárásokról értekezünk, amelyeket az empirikus kutatások elvégzéséhez alkalmaztak.

A sajátos nevelési igény, integráció, inklúzió témakörökben megjelent publikációk éves bontásban

A vizsgált pedagógiai folyóiratokban összesen 10 336 publikáció jelent meg. Az 4. ábra jól mutatja, hogy a vizsgált öt folyóiratban a sajátos nevelési igény, integráció, inklúzió, együttnevelés témakörökhöz kapcsolódóan 161 publikáció jelent meg. Ez az elemszám a folyóiratokban megjelent publikációk egészét tekintve 1,56%-nak felel meg. A legtöbb tanulmány – összesen 19 – 2001-ben jelent meg. A 2001-ben megjelent publikációk száma az összes publikáció 11,80%-át teszi ki (4. ábra).

4. ábra. Az sajátos nevelési igény, integráció, inklúzió témakörökben megjelent publikációk évek szerinti (1997 és 2019 között) megoszlásának százalékos aránya (%) az e témakörökben megjelent összes publikáció számához viszonyítva.

A folyóiratokban megjelent elméleti és empirikus kutatások és a sajátos nevelési igénnyel, integrációval, együttneveléssel, inklúzióval kapcsolatos témakörök

Az **Iskolakultúra** folyóiratban az 1997 és 2019 között vizsgált időszakban megjelent 218 lapszámot vizsgáltuk, amelyekben összesen 3610 publikációt közöltek. Ebből összesen 44 tanulmányt publikáltak a sajátos nevelési igény, integráció, inklúzió, együttnevelés témakörök valamelyikében. A 44 tanulmány – a folyóirat egészét tekintve – a tanulmányok 1,22%-ának felel meg. A 44 tanulmány 61,36%-a (27 db) valamilyen elméleti téma feldolgozására vállalkozik, 38,64%-a (17 db) pedig empirikus kutatásokra támaszkodik. A legtöbb publikáció átfogóan vizsgálta a sajátos nevelési igényű gyermekeket érintő kérdéseket. Gyakoriság szempontjából ezt követi a diszlexia és diszkalkulia témaköre, majd az értelmi fogyatékos gyermekek és a mozgáskorlátozott gyermekek helyzetét tárgyaló publikációk. Az elméleti és empirikus kutatásokban megjelent témaköröket és elemszámokat az 1. táblázat mutatja be. A 44 publikációból összesen 4 publikáció íródott mozgáskorlátozott gyermekekkel kapcsolatban (lásd az 1. táblázatban *dőlt szedéssel* és a szerző megjelölésével kiemelve).

Empirikus kutatások	db	Elméleti kutatások	db
A fogyatékosághoz vezető út	1	Értelmi fogyatékos gyermekek iskolai nevelése	1
Pedagógus attitűdvizsgálat az integrációról	3	<i>Testi fogyatékos gyermekek integrációja (Szoléczy, 1999)</i>	1
Hiperaktivitás	1	Gyógypedagógiai nevelés mint terápia	1
Tanulási és magatartási zavar hatása a nyelvtanulásra	1	Esélyegyenlőség	1
<i>Mozgáskorlátozott gyermekek írásbeli szövegalkotási képessége (Pintér, 2011)</i>	1	Inklúzió	3
Pedagógusok jártassága az esélyegyenlőség kapcsán	1	Szakképző iskolába járók tanulási nehézségei	1
Integráltan tanuló, enyhén értelmi fogyatékos gyermekek szociális helyzete	1	Együttnevelés vagy külön nevelés?	2
Tanulási korláttal küzdő tanulók vizsgálata	1	Diszlexia és nyelvtanulás	1
Akadályozott hallgatók a felsőoktatásban	1	A gyógypedagógia változó identitása	1
Tanulásban akadályozottak és többségi gyermekek rendszerező képessége	1	Inkluzív osztályok	1
Többségi, HH és sajátos nevelési igényű tanulók jövőképeinek vizsgálata	1	Szegregáció	1
Tanulásban akadályozott gyermekek olvasás-szövegértés teljesítménye	1	Együttnevelés (XIX. század)	1
Utazó gyógypedagógiai szolgáltatás	1	Diszlexia és nyelvtanulás	1
Egy és két értelmi fogyatékos tanuló integráló osztály összehasonlítása	1	Empatikus bánásmód az együttnevelésben	1
<i>Sportjátékok személyiségfejlesztő hatása a mozgáskorlátozott gyermekekre (Sáringerné Szilárd & Nádasi, 2012)</i>	1	EGYMI intézményfejlődés	2
		Fogyatékosok iskolázottságának története	1
		Diszlexia és diszkrimináció	1
		Autizmus	2
		Diszkalkulia és nyelvtanulás	1
		Látássérült gyermekek inkluzív testnevelése	1
		<i>Kutatások a Pető Intézetben (Horváthné Kállay, Nádasi, Gál, Kolumbán & Benyóvszky, 2012)</i>	1
		Gyógypedagógia	1
Összesen	17	Összesen	27

1. táblázat. Az Iskolakultúra folyóirat 1997 és 2019 közötti lapszámaiban megjelent sajátos nevelési igénnyel, integrációval, inklúzióval, együttneveléssel kapcsolatos témakörök száma.

Az **Új Köznevelés** folyóirat 2013-ban jelent meg először, ebből következik, hogy a folyóirat vizsgálatát a 2013-as évvel kezdődően tudtuk elvégezni. A 2013 és 2019 közötti időszakban 49 lapszámot, illetve 2 különszámot tanulmányoztunk. Az **Új Köznevelés** folyóirat esetén 1120 publikáció jelent meg. Az integrációra, sajátos nevelési igényű gyermekekre vonatkozó témaköröket illetően 14 írás jelent meg, ami a folyóiratban megjelent összes publikáció 1,25%-a. A folyóirat profiljának eleget téve a legtöbb írás egy-egy szakértővel, gyógypedagógussal, intézményvezetővel, tankönyvszerzővel felvett interjút közöl. A 2. táblázat a sajátos nevelési igényű gyermekekre vonatkozó témakörökben készült írásokat sorakoztatja fel. Adataink szerint a folyóiratban a vizsgált időszakban nem jelent meg mozgáskorlátozott gyermekekkel kapcsolatban publikáció.

Pedagógusokkal, gyógypedagógusokkal készített interjúk	db	Elméleti írások	db
Diszlexiás tanulók szaktárgyi oktatása	1	Hiperaktivitás	1
Sajátos nevelési igényű, BTMN gyermekek integrációját segítő szaktanácsadás	1	SNI-tartalmak és akadálymentesítés az okostankönyvekben	1
Gyógypedagógusok az iskolában	1	Lovasterápiás tábor sajátos nevelési igényű gyermekek számára	1
Integrált nevelés a jogszabályok tükrében	1		
Gyógypedagógussal készített interjú a sajátos nevelési igényű gyermekekkel kapcsolatban	1		
Sajátos nevelési igényű tankönyvek bemutatása (6db)	6		
Összesen	11	Összesen	3

2. táblázat. Az Új Köznevelés folyóiratban sajátos nevelési igény, integráció, együttnevelés témakörben megjelent publikációk száma.

A **Magyar Pedagógia** folyóirat 1997 és 2019 között megjelent 88 lapszámát vizsgáltuk át, amelyekben összesen 387 tanulmány jelent meg. Ebből 10 (2,58%) tanulmány íródott integrációhoz, illetve sajátos nevelési igényhez kapcsolódó témakörök egyikében (3. táblázat). Az empirikus kutatások esetén egyetlen publikáció készült a mozgáskorlátozott gyermekek sajátosságainak vizsgálatáról, amely az óvodások firkajelenségeit tanulmányozta.

Empirikus kutatások	db	Elméleti kutatások	db
<i>Mozgáskorlátozott óvodások firkajelensége (Horváthné, 2000)</i>	1	Tehetség és a tanulási zavarokkal küzdő kiemelkedő képességű gyermekek	1
Tanulásban akadályozott gyermekek integrációja	1	Speciális szükségletű gyermekek nevelése, oktatása Európában	1
Siket és nagyothalló felnőttek idegennyelv-tanulási motivációja	1	Tanári attitűdök és az inkluzív nevelés	1
Hallássérült diákok idegen nyelvvvel kapcsolatos egyéni változóinak vizsgálata	1	Fogyatékossgal élő személyekkel kapcsolatos holisztikus megközelítések	1
Enyhén értelmi fogyatékosok zenei képességeinek fejlettsége	1	Korai kötődés és az autizmus spektrumzavar	1
Összesen	5	Összesen	5

3. táblázat. A Magyar Pedagógia folyóiratban sajátos nevelési igény, integráció, inklúzió, együttnevelés témakörben megjelent publikációk.

Az **Educatio** folyóirat esetén az 1997 és 2019 közötti időszakban megjelent 92 lapszámában összesen 1722 publikáció jelent meg. Összesen 25 tanulmányt találtunk, amely valamely módon kapcsolódik a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatásához és neveléséhez, és az integráció, inklúzió, együttnevelés fogalmakhoz. Az ebben a témában íródott publikációk mindösszesen 1,45%-át teszik ki a folyóiratban megjelent tanulmányoknak, értekezéseknek. A tematikák és a darabszámok szemléltetésére a 4. táblázat szolgál.

Az **Educatio** folyóiratban közzét, sajátos nevelési igénnyel kapcsolatos publikációk 48%-a (12 db) elméleti kutatás, 44%-a (11 db) empirikus kutatás. A fennmaradó 8% (2 db) egy-egy interjú jelent, amelyet intézetvezetőkkel és volt igazgatókkal készítettek. A 25 publikációból 1 foglalkozik a mozgáskorlátozott gyermekek témakörével. Ezen írás alapjául a Mozgáskorlátozottak Állami Intézetének volt igazgatójával készült interjú szolgált.

Empirikus kutatások	db	Elméleti kutatások	db	Interjúk	db
Enyhén értelmi fogyatékos gyermekek könyvei	1	Serdülőkori magatartászavarok	1	Vakok Általános Iskolájának igazgatójával	1
Hallássérült gyermekek teljesítményét befolyásoló tényezők	1	A sikertoktatás elméleti és gyakorlati kérdései	1	<i>Mozgáskorlátozottak Állami Intézetének volt igazgatójával (Liskó, 2001)</i>	1
Fogyatékos gyermekek helyzete	1	Civil szféra támogatási formái	1		
Budapesti hallássérült személyek társadalmi helyzete	1	Különleges gondozáshoz és rehabilitációhoz való jog	1		
Különtámogatást igénylők a gyermekvédelmi rendszerben	1	Speciális ellátásban részesülők a közoktatásban	1		
Különtámogatás - Többségi óvodai és iskolai integráció	1	Különtámogatás és rehabilitáció	1		
Pedagógusok ismeretigénye a viselkedészavarokról	1	Pedagógusok képzési dilemmái	1		
Fogyatékos gyermekek korai szocializációja	1	sajátos nevelési igényű tanulókat érintő közpolitikák, tudományok, gyakorlatok	1		
Fogyatékkal élő gyermekek integrált nevelése francia óvodákban	1	Családi szocializáció szükségletei	1		
Tanulásban akadályozott gyermekek mondatalkotási képességei	1	Különleges támogatást igénylők oktatásának finanszírozási jellemzői	1		
Pedagógushallgatók véleménye az együttnevelésről	1	Inklúzió eredete és hazai értelmezése	1		
		Fogyatékkal élőköt érintő szakképzés	1		
Összesen	11	Összesen	12	Összesen	2

4. táblázat. Az Educatio folyóiratban sajátos nevelési igényű, integráció, inklúzió, együttnevelés témakörökben megjelent publikációk száma.

Az előzőekben tárgyalt folyóiratokkal összevetve jelentősen több publikáció íródott az **Új Pedagógiai Szemle** folyóirat 1997 és 2019 közötti időszakában. A kutatómunka során 196 lapszámot tekintettünk át, amelyekben összesen 3497 publikáció jelent meg. Összesen 68 olyan tanulmányt, értekezést találtunk, ami a sajátos nevelési igényű gyermekek, illetve az integráció,

inklúzió, együttnevelés témakörök egyikében íródott. A 68 tanulmány a folyóirat egészét tekintve 1,94%-os reprezentáltságnak tekinthető. Az integráció, inklúzió témakörök esetén számos olyan tanulmány találtunk, amely a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek nevelését, oktatását tárgyalta. Kutatómunkánk során kizárólag a sajátos nevelési igényű gyermekeket érintő publikációk elemzésére fókuszáltunk.

A folyóirat felépítését tekintve jelentős számban találtunk empirikus és elméleti kutatásokat is. Emellett jellemzően sok esetben tapasztaltuk interjúk, pódiumbeszélgetések írásos változatának közlését, tanulmányutak, pályázatok és intézményi leírások publikálását. A 68 publikáció 25%-a empirikus kutatás (17 db), 51,47%-a elméleti kutatás (35 db). A folyóiratban megjelent tematikákról az 5. táblázat szolgál információval. Az 5. táblázat jól mutatja, hogy a 68 publikációból mindösszesen 2 olyan írás jelent meg, amely specifikusan a mozgáskorlátozott gyermekek kérdését tárgyalta.

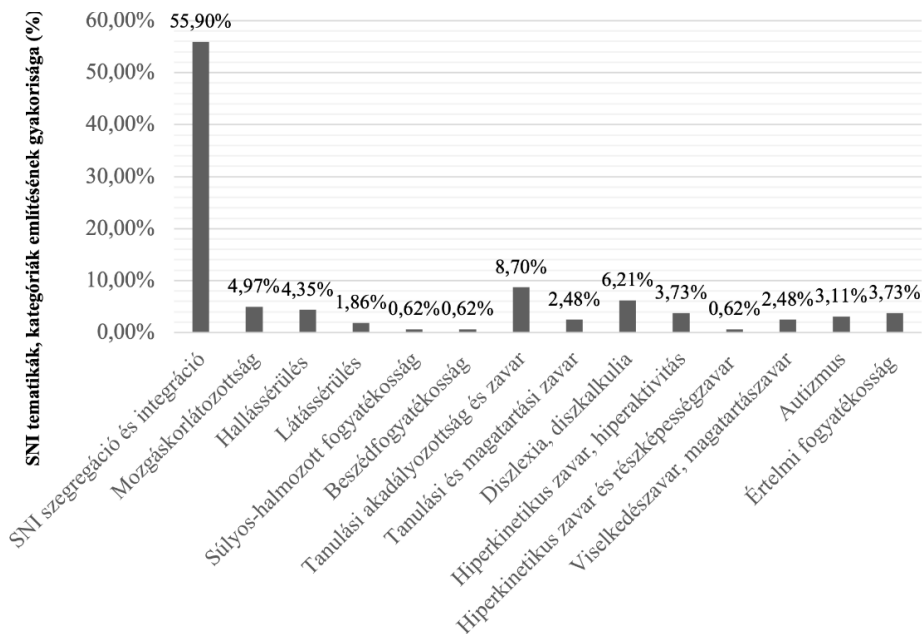
Empirikus kutatások	db	Elméleti kutatások	db	Interjúk, pódiumbeszélgetések	db	Egyéb írások	db
Fogyatékos tanulók helyzete az ezredfordulón	1	Tanulási zavarok kezelése, terápiája	6	Osztálytermi beszélgetés az együttnevelésről	1	Angliai integráció – tanulmányút beszámoló	2
Hiperkinetikus zavarral küzdő gyermekek szülei	1	Tanulási, viselkedési és magatartási zavarok	3	Beszélgetés az integrációról	1	KOMA pályázat	3
Részképességzavar és hiperaktivitás	1	Gyógytestnevelés, gyógytorna, gyógypedagógia	1	A sport fejlesztő szerepe a fogyatékosok körében	1	Autista tanulók nyelvi képességeinek vizsgálata – Hospitálás	1
Hiperkinetikus zavar	1	Hiperaktivitás	2	Egy fogyatékos diákokat fogadó intézmény	1	<i>Látogatás a Pető Intézetben (Jekatyerina, 2016)</i>	1
Integráció, inklúzió, együttnevelés	4	Diszkalculia	1	Befogadó pedagógia, iskola	2	Beszámoló egy fogyatékos tudományi kutatásról	1
Viselkedészavarok megítélése	1	Integráció, együttnevelés, inklúzió	7	sajátos nevelési igényű tanulók	1		
sajátos nevelési igényű tanulók	1	sajátos nevelési igényű tanulók oktatása OECD statisztikák alapján	1	Interjú látássérült fiatalokkal	1		
Diszlexia és nyelvtanulás	2	sajátos nevelési igényű tanulók oktatása	2				
Diszlexiás és nem diszlexiás gyermekek összehasonlítása	1	<i>Mozgáskorlátozott gyermekeket fogadó intézmény (Kovácsné & Novák, 2006)</i>	1				

Siket és nagyothalló személyek idegennyelv tanulása	1	Tanulási problémák	2				
Siket és súlyosan nagyothalló gyermekek oktatása	1	OECD anyag a sajátos nevelési igényű tanulókról	1				
Készségek és Nehézségek kérdőív - Értelmi fogyatékos gyermekek	1	Integrációs program Spanyolországban	1				
Súlyosan-halmozottan fogyatékos felnőttek vizsgálata	1	Diszlexia és nyelvtanulás	1				
		Viselkedési zavarok	1				
		Beszédészlelés és beszédmegértés zavarai	1				
		FSZK és a Dobbantó projektje	2				
		Intézményi bemutatás	1				
		Autizmus diagnózis felállítása	1				
Összesen	17	Összesen	35	Összesen	8	Összesen	8

5. táblázat. Az Új Pedagógiai Szemle folyóiratban sajátos nevelési igényű, integráció, inklúzió, együttnevelés témakörökben megjelent publikációk.

A folyóiratokban megjelent sajátos nevelési igény kategóriák, tematikák, azon belül a mozgáskorlátozott gyermekek helyzetével foglalkozó publikációk

Az 5. ábra a hazai pedagógiai folyóiratokban megjelent egyes sajátos nevelési igényű kategóriákkal és tematikákkal foglalkozó tanulmányok számát, illetve százalékos megoszlását szemlélteti. Az adatokat úgy rendszereztük, hogy az egyes fogyatékosági csoportokat és a sajátos nevelési igényű gyermekeket összességében vizsgáló publikációkat egy-egy kategóriába rendeztük, legyen az szegregált vagy integrált neveléssel kapcsolatos.

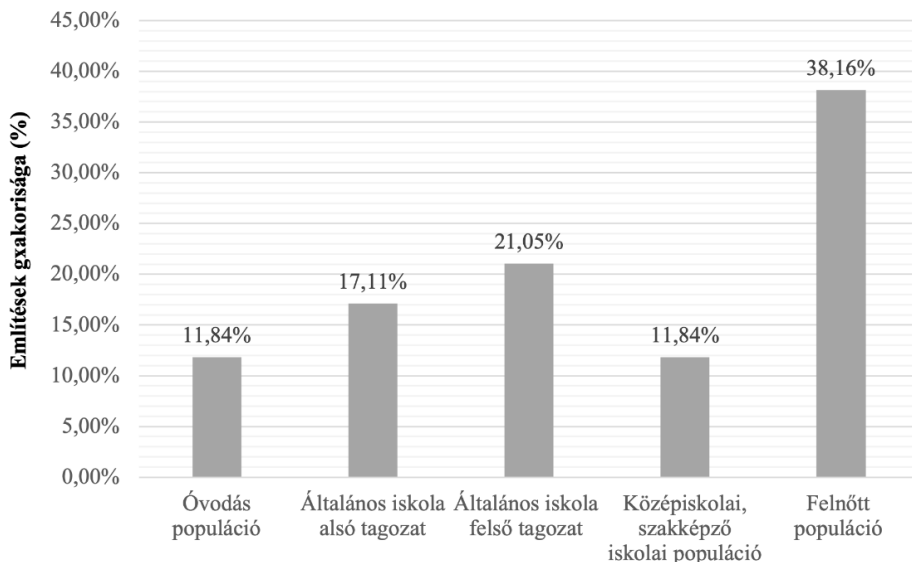
Sajátos nevelési igény tematikák, kategóriák

5. ábra. A pedagógiai témájú folyóiratokban megjelent tematikák, sajátos nevelési igény kategóriák említésének gyakorisága %-ban kifejezve.

A tanulmányok legnagyobb hányadát azok a publikációk képezik, amelyek átfogóan tárgyalják a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését és oktatását szegregált vagy integrált keretek között. Ebben az összesített témakörben összesen 90 publikáció íródott, amely az összes írás 55,90%-át jelenti. A mozgáskorlátozott gyermekek csoportját tekintve 8 publikáció jelent meg, amely valamilyen szempontból vizsgálta ezt a populációt. A mozgáskorlátozott gyermekek csoportjának százalékos reprezentációja a vizsgált folyóiratokban megjelent publikációkhoz viszonyítva 0,08%, a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését, oktatását tárgyaló publikációkhoz viszonyítva 4,97%.

A folyóiratok empirikus kutatásaiban vizsgált populációk az életkor tükrében

A pedagógiai folyóiratokban vizsgált populációk életkori sajátosságairól a 6. ábra szolgál információval. A pedagógiai témájú folyóiratok empirikus kutatásai legnagyobb arányban a felnőtt populáció vizsgálatára irányul (38,16%). Ezt követi gyakoriság szempontjából az általános iskola felső tagozatos populációja 21,05%-kal, majd az általános iskola alsó tagozatos populációja 17,11%-kal. Mozgáskorlátozott gyermekeket a hároméves óvodások, a 8. osztályos tanulók és felső tagozatos (10-18 évesek) körében vizsgálták.

A vizsgált populációk az életkor tükrében

6. ábra. A pedagógiai témájú folyóiratok empirikus kutatásaiban vizsgált különböző osztályfokú, életkori sajátosságú populációk említésének gyakorisága %-ban kifejezve.

A vizsgált folyóiratok empirikus publikációiban használt vizsgálati módszerek, mérőeszközök, eljárások

A pedagógiai folyóiratok empirikus kutatásainak elvégzéséhez használt vizsgálati módszerek, mérőeszközök, eljárások listájának vizsgálata által közelebb jutunk annak megismeréséhez, hogy az alkalmazott vizsgálati módszereket, mérőeszközöket, eljárásokat milyen gyakorisággal alkalmazták.

Az **Iskolakultúra** folyóirat empirikus kutatásaiban használt mérőeszközök, módszerek, eljárások közül 41,67%-ban kérdőívet, 20,83%-ban tesztet, 8,33%-ban szociometriát, 8,33%-ban interjút, 4,17-4,17%-ban dokumentumelemzést, fogalmazási feladatot, esettanulmányt, értékelő listát és megfigyelést alkalmaztak a kutatók. A 8. osztályos mozgáskorlátozott gyermekek írásbeli szövegalkotási képességeit egy fogalmazási feladat keretein belül vizsgálták, a felső tagozatos (10-18 éves) mozgáskorlátozott gyermekek személyiségfejlődésére a sportjátékok által gyakorolt hatást kérdőívvel, megfigyeléssel mérték fel.

Az **Új Köznevelés** folyóirat vizsgált publikációi esetén 11 alkalommal interjút készítettek egy-egy intézményvezetővel, pedagógussal.

A **Magyar Pedagógia** folyóirat sajátos nevelési igénnyel kapcsolatos empirikus kutatásainak 60%-ában kérdőívet, 20%-ában zenei képességeket mérő tesztet alkalmaztak a kutatók. A mozgáskorlátozott óvodás gyermekek firkatévékenységének felméréséhez a kutató a megfigyelés eszközét alkalmazta, továbbá rajzsor segítségével mérte a gyermekek figyelmét, az összpontosítását, a ceruzafogást és a hedonisztikus értékeket². A mozgáskorlátozott gyermekek mérésére használt eszközök az empirikus kutatások 20%-át teszik ki.

² Azon értékek, amelyeket a rajztevékenység örömeinek megfigyelése során alakítanak ki.

A **Educatio** folyóirat sajátos nevelési igénnyel kapcsolatos empirikus kutatásainak 76,92%-ában kérdőívet, 15,38%-ában interjút, 7,69%-ában a narratívák grammatikai és szintaktikai szerkesztettségének vizsgálatát célzó közlésegségek fejlődési mutatója (KFM) módszert alkalmaztak a kutatók.

Az **Új Pedagógiai Szemle** folyóirat empirikus kutatásaiban használt vizsgálati módszerek, eszközök, eljárások között 55,56%-ban kérdőívet (például LCPC és SILL kérdőívek, Képességek és Nehézségek Kérdőív), 33,33%-ban interjút (például strukturált, intenzív interjú) 5,56%-ban a Kokas-módszerrel összekötött videóelemzést alkalmaztak a kutatók. Továbbá a kutatók 5,56%-ban adatbázist készítettek megyei szakértői bizottságok archív adatai alapján, amely elemzéséhez kvantitatív eszközöket alkalmaztak.

KÖVETKEZTETÉSEK

Kutatásunkban öt pedagógiai témájú folyóirat lapszámait vizsgáltuk meg az 1997 és 2019 közötti időszakban. A vizsgálat célja volt elsősorban feltárni, hogy a sajátos nevelési igényű és ezen belül a mozgáskorlátozott gyermekek csoportjával kapcsolatban az integráció, inklúzió és együttnevelés témakörökben milyen mennyiségben publikáltak tudományos igényű, illetve egyéb műfajú írásokat, továbbá milyen tematikák jelentek meg ezen gyermekeket érintően. Ezt követően azt vizsgáltuk, hogy milyen arányban jelentkeztek elméleti és empirikus kutatások ezekben a témakörökben. Arra kerestük a választ, hogy a mozgáskorlátozott gyermekek csoportját tekintve milyen mennyiségben közöltek tanulmányokat a vizsgált időszakban, és ez hogyan határozható meg a folyóiratok egésze és a sajátos nevelési igény többi kategóriája tekintetében. Továbbá milyen életkorú populációk vizsgálatát helyezték a kutatások középpontjába, illetve milyen kutatási eljárásokat, mérőeszközöket, módszereket alkalmaztak az empirikus kutatásokban.

A vizsgált folyóiratokban az 1997 és 2019 közötti időszakban összesen 161 publikáció jelent meg, amely valamilyen szempontból vizsgálta a sajátos nevelési igényű gyermekek, az integráció, inklúzió és együttnevelés témakörök egyikét. A legtöbb publikáció 2001-ben jelent meg – összesen 19 –, így ez a mennyiség az összes publikáció 11,80%-át teszi ki. A sajátos nevelési igény, integráció, inklúzió, együttnevelés témakörökben íródott publikációk a vizsgált folyóiratok egészének 1,56%-át teszik ki, így rendkívül csekély reprezentációt mutat ezen témakörökkel kapcsolatban. Ez az 1,56%-os reprezentáció a sajátos nevelési igényű gyermekek köznevelésben jelentkező 6,25%-os arányához képest is alacsony.

Az öt folyóirat publikációit összesítve 50 empirikus, 82 elméleti, 21 interjú és 8 egyéb írás jelent meg a vizsgált időszakban sajátos nevelési igény, integráció, inklúzió és együttnevelés témakörök egyikében. A mozgáskorlátozott gyermekekkel kapcsolatban megjelenő tematikák a következők voltak: mozgáskorlátozott gyermekek integrációja, mozgáskorlátozott gyermekek írásbeli szövegalkotási képessége, mozgáskorlátozott óvodások firka jelensége, interjú mozgáskorlátozottak Állami Intézetének volt igazgatójával, látogatás a Pető Intézetben, mozgáskorlátozottak gyermekeket fogadó intézmény, kutatások a Pető Intézetben, sportjátékok személyiségfejlődésre gyakorolt hatása.

A mozgáskorlátozott gyermekeket tárgyaló publikációkból 3 elméleti, 3 empirikus, 1 interjú és 1 egyéb írás jelent meg. A 8 publikációból összesen 3 foglalkozott ezen gyermekek integrációjával.

A folyóiratok egészét tekintve a mozgáskorlátozott tanulók reprezentációja 0,08%-ra tehető. Az említett számadatokból és tematikákból egyértelműen kiderül, hogy a sajátos nevelési igényű és ezen belül a mozgáskorlátozott gyermekek vizsgálatát érintően még tapasztalhatunk elmaradásokat a vizsgált pedagógiai folyóiratokban. Az empirikus kutatások számának növelésével, az integrációs gyakorlathoz való visszajelzés révén az elmélet és a gyakorlat egymásra való reflektálása gördülékenyebben valósulhatna meg. A publikációk csekély száma nem tud megfelelően hozzájárulni a sajátos nevelési igényű és a mozgáskorlátozott gyermekek nevelésének, oktatásának optimális fejlődéséhez, társadalmi elfogadásuk elősegítéséhez.

Az egyes tematikáknak, a sajátos nevelési igény kategóriáinak reprezentációjával kapcsolatban megemlíthetjük, hogy legnagyobb számban olyan publikációk íródtak, amelyek általánosságban tárgyalják a sajátos nevelési igény, integráció, inklúzió, együttnevelés témakörök egyikét. Ilyen publikáció összesen 90 jelent meg, amely a sajátos nevelési igény, integráció, inklúzió, együttnevelés témakörökben íródott publikációk 55,90%-át teszi ki. Ezt követi a tanulási akadályozottság és a tanulási zavar kérdésköre. Ebben a témában 14 publikáció jelent meg, ami a 161 publikáció 8,70%-a. Harmadik helyen a diszlexia és diszkalkulia közös kategóriája áll. E témakörben 10 tanulmány készült, így 6,21%-ra tehető e kérdéskör reprezentációja. A mozgáskorlátozott gyermekekkel kapcsolatban 8 publikáció jelent meg összesen, így ezen populáció 4,97%-ban reprezentált a tematikákat illetően. Ezen adatok alapján megállapíthatjuk, hogy a kutatók leginkább általánosságban vizsgálták a sajátos nevelési igénnyel kapcsolatos témaköröket, mind integrált és mind szegregált szervezeti keretek között, továbbá a sérülésspecifikus vizsgálatok csak kevésbé kaptak szerepet a pedagógiai folyóiratokban. Mindez adódhat abból is, hogy a szerzők elsősorban általánosságban vizsgálták a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését, oktatását.

A mozgáskorlátozott gyermekekkel foglalkozó publikációk az öt folyóirat egészének mindösszesen 0,08%-át teszik ki, ez az adat a mozgáskorlátozott gyermekek köznevelésben jelentkező 0,18%-os arányához képest is alacsonyabb. A mozgáskorlátozott gyermekekkel foglalkozó publikációk aránya 4,97%-ra tehető a sajátos nevelési igény, integráció, inklúzió, együttnevelés témakörökben íródott publikációkhoz mérve, amely jelentősen meghaladja ezen csoport sajátos nevelési igényű gyermekek összlétszámához viszonyított 2,82%-át.

A folyóiratok empirikus kutatásaiban vizsgált minták esetén megállapítjuk, hogy legnagyobb arányban a felnőtt populációt helyezték a vizsgálatok középpontjába. Konkrét számadatok tükrében ez összesen 29-re tehető, ami 38,16%-nak felel meg. A gyakoriság szempontjából ezt követi az általános iskola felső tagozatos tanulóinak vizsgálata. Ez a számadatok tükrében 16-ra tehető, ami 21,05%-nak felel meg. Ezt követi az általános iskola alsó tagozata, ami számokkal kifejezve 13-ra, százalékkal kifejezve 17,11%-ra tehető. A mozgáskorlátozott gyermekek kapcsán a kutatások elsősorban hároméves óvodás gyermekekre, 8. évfolyamos tanulókra, továbbá felső tagozatos (10-18 éves) gyermekekre korlátozódtak. Összefoglalva, a leggyakrabban vizsgált csoport a felnőttek populációja, a legkevésbé tárgyalt csoport pedig az óvodások és középiskolások populációja (11,84-11,84%). Feltevésünk szerint ennek az eredménynek egyik oka az lehet, hogy a felnőtt populáció felmérése kevesebb akadályba ütközik, hiszen nincs olyan mértékben szükség közvetítő személyre, mint például az óvodás gyermekek esetén. További ok lehet a felnőtt populáció gyakori vizsgálatára az is, hogy ezen csoport tudatosan és önkéntesen gyakrabban mutat hajlandóságot empirikus kutatásokban való részvétellel. A mozgáskorlátozott gyermekek empirikus vizsgálatával kapcsolatban hiányosságok jelentkeztek a vizsgált öt pedagógiai folyóiratot illetően,

hiszen kizárólag az óvodás gyermekek, 8. osztályos tanulók és 10-18 éves, felső tagozatos gyermekek vizsgálatára szorítottak a kutatások.

A pedagógiai folyóiratok empirikus kutatásaiban használt kutatási mérőeszközök, eljárások, módszerek összesítése alapján kapott eredmények szerint a kutatók 48,53%-ban kérdőívet, 30,88%-ban interjút, 8,82%-ban tesztet, 2,94-2,94%-ban szociometriát és megfigyelést, továbbá 1,47-1,47%-ban dokumentumelemzést, fogalmazási feladatot, értékelő listát, esettanulmányt, rajzsort, Közlésegységek Fejlődési Mutatóját, videóelemzést, adatbázis készítését és annak kvantitatív módszerekkel való elemzését alkalmazták a vizsgálatok elvégzéséhez.

Összességében megállapítjuk, hogy a vizsgált folyóiratokban megjelent 161 publikációból összesen 8 íródott a mozgáskorlátozott gyermekekkel kapcsolatban, amelyből 3 foglalkozott ezen populáció integrációjával. A téma a pedagógiai folyóiratok összességét tekintve alulreprezentált, a sajátos nevelési igénnyel kapcsolatos publikációkat tekintve pedig kiemelkedő szerepet foglal el.

Első hipotézisünk nem igazolódott be, hiszen míg a folyóiratok egészét tekintve alulreprezentált a mozgáskorlátozott gyermekeket érintő kutatások száma (0,08%), addig a sajátos nevelési igényű témakörben íródott publikációkhoz mérten jelentősnek mondható a mozgáskorlátozott gyermekek reprezentációja (4,97%).

A második hipotézis igazolást nyert, hiszen a mozgáskorlátozott gyermekeket vizsgáló empirikus kutatások csupán a hároméves óvodás gyermekek, 8. osztályos tanulók, és a felső tagozatos (10-18 éves) gyermekek vizsgálatára terjedt ki. A folyóiratok egészét tekintve megfigyelt alulreprezentáltságnak az okát abban látjuk, hogy az ebben a témában íródott munkák elsősorban inkább a gyógypedagógiai folyóiratokban kerülnek publikálásra.

A kutatás eredményei arra engednek következtetni, hogy a mozgáskorlátozott gyermekek integrált, inkluzív nevelésével kapcsolatban még szükség lenne részletes vizsgálatok megjelentetésére a pedagógiai folyóiratokban. A mozgáskorlátozott gyermekek csoportjával foglalkozó tudományos publikációk számának a pedagógiai folyóiratokban való növekedése hozzájárulhatna ezen tanulók társadalmi befogadásának elősegítéséhez.

A jövőben érdekes eredményekkel szolgálna egy olyan kutatás, amely a Gyógypedagógiai Szemle folyóirat publikációinak átható tartalmi és strukturális elemzésére vállalkozna ugyanezen témakörrel kapcsolatban, így rávilágítva azokra az aspektusokra, tematikákra, amelyeket még kevésbé dolgozott fel a szakirodalom.

Jelen kutatás az Új Nemzeti Kiválósági Program, az Innovációs és Technológiai Minisztérium, a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap támogatásával jött létre.

IRODALOMJEGYZÉK

- Adonyiné Gábori M. (2006). A sajátos nevelési igényű gyermek integrált/inklúzív nevelése. In Bárdossy I., Forray R. K. és Kéri K. (szerk.). *Tananyagok a pedagógia szakos alapképzéshez*. (pp. 213–235). Bölcsész Konzorcium HEFOP Iroda, Budapest.
- Ágoston G., Kiss E. és Zsbánné Forrai J. (2007). *Inklúzív nevelés. Útmutató mozgáskorlátozott gyermekek, tanulók együttneveléséhez. Módszertani intézményi útmutató*. sulinoVa Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest.
- Benczúr M.-né (2000). A mozgáskorlátozott gyermekek szomatopedagógiai nevelése az óvodában és az iskolában. In Illyés S. (szerk.). *Gyógypedagógiai alapismeretek*. (pp. 535–560). Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest.
- Bodrogai T., Soltész É., Pápay N. és Vaskó Gy.-né (2012). A sajátos nevelési igény pedagógiája-pszichológiája. In Bodrogai T. (szerk.). *Sajátos nevelési igényűek pedagógiája és pszichológiája*. (pp. 38–106). Szent István Társulat, Budapest.
- Fótiné Hoffmann É. (2005). Mozgáskorlátozott gyermekek integrált nevelése-oktatása. In Csendes K. (szerk.). *Kisgyermekek, nagy problémák*. (pp. 37–49). Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest.
- Dombainé Esztergomi A. (2006). *Ajánlások mozgáskorlátozott gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák*. sulinoVa Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest.
- Dunajeva J. (2016). A Pető Intézet, a Pető-módszer. Egy látogatás élménye. *Új Pedagógiai Szemle*, 66(7-8), 71–76.
- Horváth D.-né (2000). Mozgássérült óvodások firkatevékenységének megfigyelése. Összehasonlító kísérlet óvodai kiscsoportban. *Magyar Pedagógia*, 101(1), 47–62.
- Horváthné Kállay Zs., Nádasi Zs., Kolumbán E. és Benyovszky A. (2012). Doktori kutatások a Pető intézetben. *Iskolakultúra*, 22(4), 20–34.
- Kiss E., Kollár K. és Ursu Zs. (2007). *Inklúzív nevelés. Útmutató mozgáskorlátozott gyermekek, tanulók együttneveléséhez. Dokumentációs útmutató*. sulinoVa Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest.
- Kovács A.-né és Novák V. (2006). Mozgáskorlátozottak a közoktatásban. *Új Pedagógiai Szemle*, 56.(4), 65–71.
- Kovács K. (é.n.). *Az óvodapedagógus feladata a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésében*. http://www.igypk.hu/mentorhalo/tananyag/Az_vodapedagugus_feladata_a_sajtos_nevelisi_igny_gyermek_nevelsben/index.html. Letöltve: 2020.06.08.
- Laki T.-né (2010). Az együttnevelés műhelye. A RAMPÁ* integrációs programsorozatának tapasztalatai**. *Új Pedagógiai Szemle*, 60.(1-2), 73–93.
- Liskó I. (2001). „Az ép társadalom nem nagyon fordul a sérültek felé”. Rimóczi Rudolf, a Mozgássérültek Állami Intézetének volt igazgatója. *Educatio*, 11.(2), 349–356.
- Mező K., Mező F., Kelemen, L. és Szilágyi B. (2015). Az együttnevelés elmélete és gyakorlata. In Szilágyi, B., Mező, K. és Mező, F. (szerk.). *Az együttnevelés útjai*. (pp. 7–22.). Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.
- Oktatási Hivatal (2013-2019). *Köznevelési statisztikai adatok*. <https://www.oktatas.hu/koznevelis/kozerdekuadatok>, Letöltve: 2020.05.29.
- Pintér H. (2011). 8. osztályos mozgássérült tanulók írásbeli véleményalkotásának vizsgálata. *Iskolakultúra*, 11.(8-9), 146–158.
- Sáringerné Szilárd Zs. és Nádasi Zs. (2010). Sportjátékok személyiségfejlesztő hatása mozgássérült gyermekekre. *Iskolakultúra*, 20.(9), 34–42.
- Szoleczky E. (1999). Keretek és korlátok. Adalékok és kontár gondolatok a testi fogyatékosok integrációjának kérdésköréhez a 20. század végének Magyarországon. *Iskolakultúra*, 9.(5), 114–119.
- Tóth-Szerecz Á. (2015). Sajátos nevelési igényű gyermekek az iskolarendszerben, inklúzív nevelés. *Iskolakultúra*, 25.(11), 115–120.
- Vidonyiné Sólymos R. (2010). *A sajátos nevelési igényű tanulók integrált oktatására való érzékenyítéshez kapcsolódó pedagógiai módszerek támogatása*. https://www.srpszk.hu/tamop412b/sni_tanulok/index.html, Letöltve: 2020.06.08.

Felhasznált folyóiratok

- Educatio (1997-2019). 6-28.(1-4).
Iskolakultúra (1997-2019). 7-29.(1-12).
Magyar Pedagógia (1997-2019). 97-119.(1-4).
Új Köznevelés (1997-2019). 1-7.(1-10).
Új Pedagógiai Szemle (1997-2019). 47-69.(1-11).

Jogi források

1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról. Letöltve: 2020.05.29.
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300079.TV>
- 23/1997. (VI. 4.) MKM rendelet a Fogyatékos gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Fogyatékos tanulók iskolai oktatása tantervi irányelve kiadásáról. Letöltve: 2020.05.29.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700023.MKM&txtreferer=A0500002.OM>
2003. évi LXI. törvény a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény módosításáról Letöltve: 2020.07.31.
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A0300061.TV>
2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről. *Magyar Közlöny*, 79.(162), 39622-39694.
- Oktatási Hivatal (2020). Irányelvek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához. Letöltve: 2020.12.07.
https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok

The representation of integrated education of physically disabled population in Hungarian journals of pedagogy

ABSTRACT

In the 1990's a new concept – the so-called integrated education – appeared in pedagogical research. In addition to that, a few years ago an innovative approach emerged which focused on the inclusive attitude towards special needs children. The number of special needs children increased in the Hungarian educational system from 2013 to 2019. Concerning the physically disabled children their ratio also showed a slight growth from 2013 to 2019. For these reasons the main focus of this study is to examine the scientific research focusing on the education of physically disabled children in Hungarian journals of pedagogy.

For the purposes of the research five journals were analyzed: Iskolakultúra, Magyar Pedagógia, Új Köznevelés, Educatio, Új Pedagógiai Szemle. Our findings reveal the main topics of studies on disabilities and also the frequency and number of publications in each category of special educational need. Data also show the representation of physically disabled children in the journals in comparison with articles on special educational need in general. Additionally, this paper identifies the applied scientific methods, the sample and instruments which were used in the published empirical works.

As the integrated and inclusive education appears to be a more and more important concept in pedagogy, research may play a significant role in supporting the teaching practice with adequate studies.

Keywords: integrated education, physically disabled children, Hungarian journals of pedagogy
